

RAPORT

**cu privire la realizarea în anul 2022 a Planului de
acțiuni privind implementarea Programului național
de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități
intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale
gestionate de Agenția Națională Asistență Socială
pentru anii 2018-2026**

Martie 2023

Chișinău

Mesajul Directorului ANAS

Agencia Națională Asistență Socială (ANAS) este o autoritate administrativă cu personalitate juridică în subordinea Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS), instituită prin Hotărârea Guvernului nr. 1263 din 18.11.2016 în scopul îmbunătățirii calității asistenței sociale oferite populației, prin implementarea corectă și unitară a cadrului normativ în domeniul asistenței sociale.

Una din funcțiile de bază ale ANAS este gestionarea activității instituțiilor publice de asistență socială și de reabilitare/recuperare, în care MMPS exercită calitatea de fondator.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 893/2018 cu privire la aprobarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia, anual Agenția generalizează și prezintă Guvernului și Ministerului un raport cu privire la implementarea planului de acțiuni menționat.

În anul 2022 a fost efectuată evaluarea intermediară a Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026, care a fost realizată în cadrul proiectului ”Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030”, susținut financiar de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei.

Evaluarea intermediară a Programului a avut drept scop analiza și aprecierea relevanței, eficacității, eficienței, impactului, coerenței și durabilității rezultatelor atinse în urma implementării Programului și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2021 și elaborarea recomandărilor de modificare a acestuia în conformitate cu prevederile H. G. nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice și rezultatele evaluării.

Analiza relevanței obiectivelor după evaluarea intermediară a arătat că doar trei din șase obiective planificate rămân relevante și pentru următoarea perioadă de implementare. Evaluarea relevanței obiectivelor Programului impune o actualizare a nevoilor persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități atât pentru dezinstituționalizare, cât și pentru prevenirea acesteia.

Implementarea reformei de dezinstituționalizare, presupune resurse financiare suplimentare, decât resursele bugetului de stat.

Eficacitatea implementării Programului depinde de asistența tehnică și financiară externă și calificarea unei echipe de implementare instituită de MMPS,

din resurse externe, pentru a oferi suport ANAS și instituțiilor rezidențiale la implementarea Planului de acțiuni.

În anul 2022 Republica Moldova a trecut prin trei crize semnificative, iar acest fapt a avut o influență majoră asupra întreg sistemul de asistență socială (criza provocată de COVID-19, criza refugiaților și criza sistemului energetic). Cu toate că ritmul de implementare a Planului de acțiuni a fost mai lent, ANAS a asigurat continuitatea derulării acțiunilor necesare dezinstituționalizării pe tot parcursul anului de raportare, așa cum se arată în prezentul raport. Astfel, în anul 2022, centrele de plasament temporar din gestiune au asigurat activitatea a 29 servicii comunitare, de care au beneficiat 149 persoane cu dizabilități.

Personal, aduc sincere mulțumiri și aprecieri din partea conducerii ANAS, în mod special conducătorilor instituțiilor din gestiune și întregului personal al acestora, pentru profesionalism, perseverență, responsabilitate și flexibilitate în adaptarea la situațiile și la circumstanțele create de pandemia COVID-19, criza energetică și situația geopolitică, întru realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național de dezinstituționalizare.

De asemenea, exprim recunoștință tuturor partenerilor de dezvoltare, care au oferit suport și soluții la implementarea Planului de acțiuni și datorită cărora, instituțiile publice de asistență socială au depășit provocările, obținând un rezultat bun în prestarea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități.

Directorul ANAS
Irina BANOVA

Cuprins

Mesajul Directorului ANAS	1
Abrevieri și acronime	4
Sumar executiv	5
Introducere	8
Gradul de implementare și rezultatele obținute	9
Obiectivul 1.Transformarea instituțiilor rezidențiale	9
Obiectivul 2. Crearea centrelor regionale	15
Obiectivul 3. Prevenirea instituționalizării	16
Obiectivul 4. Fortificarea capacităților resurselor umane	19
Obiectivul 5. Evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor	22
Obiectivul 6. Informarea și sensibilizarea populației	25
Concluzii	27
Acțiuni prioritare pentru implementare în anul 2023	30

Abrevieri și acronime

ANAS	Agencia Națională Asistență Socială
AO	Asociație Obștească
APL	Autoritate Publică Locală
CC	serviciul social „Casă comunitară”
CPTCD	Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități
CPTPD	Centrul de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte)
IDOM	Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova
LP	serviciul social „Locuință protejată”
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
STAS	Structură teritorială de asistență socială

Sumar executiv

Raportul elaborat prezintă rezultatele înregistrate în anul 2022 în implementarea Planului de acțiuni al Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale din gestiunea ANAS, obținute în domeniul prevenirii instituționalizării persoanelor cu dizabilități în instituții rezidențiale, asigurării dreptului la trai independent în comunitate a persoanelor cu dizabilități aflate deja în instituțiile rezidențiale, îmbunătățirii condițiilor de viață a acestora, accesului la servicii comunitare, precum și schimbării atitudinii și gândirii stereotipe a populației cu referire la persoanele cu dizabilități în direcția educării unei societăți tolerante.

În contextul acestui document, transformarea instituțiilor rezidențiale și dezvoltarea serviciilor sociale alternative, care au ca scop prevenirea instituționalizării și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale, este un obiectiv complex, de importanță primordială.

Participarea deplină a persoanelor cu dizabilități în toate sectoarele vieții economice și sociale din Republica Moldova este un obiectiv asumat și inclus în documentele esențiale de politici interne. Punerea sa în aplicare necesită o transformare dificilă a mentalităților, instituțiilor și a practicilor actuale, care are loc în ritmuri diferite în diverse domenii. Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de ANAS pentru anii 2018-2026 poate constitui o oportunitate în acest proces. Totuși, punerea în aplicare a planului de acțiuni pentru implementarea acestuia și a măsurilor axate pe dezvoltarea serviciilor comunitare, accesibilitatea și transformarea percepțiilor comunității în legătură cu dizabilitatea sunt relativ lente.

În același timp, descentralizarea parțială a serviciilor sociale creează discrepanțe între localitățile rurale și cele urbane, în ceea ce privește resursele disponibile pentru dezvoltarea unui spectru incluziv de servicii comunitare. Autoritățile publice locale (APL) nu primesc bani din bugetul statului pentru finanțarea serviciilor sociale comunitare, iar serviciile sociale alternative, create de instituțiile rezidențiale, trebuie să fie în întregime acoperite din bugetele acestora. Republica Moldova se confruntă, de asemenea, cu o scădere drastică a forței de muncă în sectoarele asistenței sociale, sănătății și educației, ceea ce influențează puternic capacitatea APL de a înființa servicii sociale comunitare noi, de calitate și funcționale.

Pentru elaborarea acestui raport au fost colectate și analizate informațiile și datele din rapoartele anuale prezentate de instituțiile rezidențiale (centrele de plasament temporar) din gestiunea ANAS, în care au fost descrise acțiunile întreprinse pe parcursul anului 2022 în vederea realizării Programului național de dezinstituționalizare. Analiza datelor, interpretarea constatărilor și evidențierea

concluziilor s-au bazat inclusiv pe discuțiile și observațiile directe ale specialiștilor din cadrul ANAS.

Raportul este structurat în următoarele secțiuni: Introducere; Gradul de implementare și rezultatele obținute pe fiecare obiectiv în parte al Programului de dezinstituționalizare; Concluzii; Acțiunile prioritare pentru anul 2022 și Anexe ce prezintă grafic și tabelat situația serviciilor și beneficiarilor acestora, precum și informații privind sesiunile de informare și cursurile de instruire pentru personal și beneficiari.

De la aprobarea planurilor de transformare și până în anul 2022, instituțiile rezidențiale, în baza acordurilor și cu suportul partenerilor de dezvoltare, au creat 29 servicii comunitare, în care au fost transferați 149 beneficiari.

În anul 2022, instituțiile rezidențiale nu au avut posibilitatea să dezvolte servicii comunitare noi, deoarece de la bugetul de stat nu au fost alocate mijloace financiare în acest scop.

În perioada raportată a fost definitivat și prezentat pentru aprobare MMPS proiectul Regulamentului-cadru de organizare și funcționare al centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (CPTPD) și a standardelor minime de calitate ale serviciilor sociale prestate în cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități, aprobat prin Ordinul MMPS nr. 43 din 26.05.2022.

Pe parcursul anului 2022 au fost înregistrate 40 solicitări de plasament a persoanelor cu dizabilități, dintre care 25 au fost acceptate. În 15 cazuri a fost prevenită instituționalizarea, fiind referite pentru soluționare la nivel local.

Implicarea APL-urilor în procesul de dezinstituționalizare a fost foarte anevoioasă, întrucât acestea nu au dispus de resurse financiare pentru crearea de servicii noi, ca alternativă la instituționalizare. În acest context, APL-urile au opus rezistență în prevenirea instituționalizării, reexaminarea cazurilor de plasament și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale ce beneficiază de serviciile instituțiilor rezidențiale.

Printre obstacolele de bază întâmpinate în procesul de implementare a dezinstituționalizării s-au numărat, de asemenea, insuficiența mijloacelor financiare ale beneficiarilor serviciilor sociale create pentru întreținerea gospodăriei, acoperirea cheltuielilor personale, achitarea serviciilor comunale, dar și imposibilitatea accesării serviciilor comunitare disponibile de către beneficiarii ce nu aparțin teritorial de APL-ul respectiv.

Insuficiența resurselor umane calificate în domeniul asistenței sociale, infrastructura comunal-locativă slab dezvoltată (apeduct, canalizare, etc.) în mediul rural și starea locuințelor procurate pentru serviciile sociale comunitare au fost

menționate adițional de către instituțiile rezidențiale ca riscuri logistice și financiare în implementarea Programului.

În acest context, acțiunile prioritare inițiate și planificate pentru implementare în anul 2022 includ instituirea de către MMPS a echipei de implementare a Programului fără de care nu este posibilă atingerea unor rezultate planificate, actualizarea planurilor de transformare a instituțiilor rezidențiale și înaintarea de propuneri pentru actualizarea Planului de acțiuni și dezvoltarea serviciilor sociale în comunitate în paralel cu consolidarea capacității APL.

ANAS consideră că politica publică este inefficientă în a proteja drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale. Din bugetul de stat nu se alocă mijloace financiare suficiente pentru menținerea și consolidarea reformelor sistemice efectuate, ceea ce este o problemă care persistă de mai mulți ani. ANAS în continuare atrage atenția autorităților asupra imperativității conceptului de asigurare a dreptului la viață independentă a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale prin dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale la nivel de comunitate, abordarea bazată pe respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, a drepturilor omului în general, piloni esențiali ai sistemului național de protecție a acestor categorii de persoane și consacrați în toate acțiunile statului în domeniul legislativ, administrativ, judecătoresc, educațional, social și orice alt domeniu care se referă la persoanele cu dizabilități. ANAS prezintă recomandări în acest raport în vederea eliminării factorilor sistemici care generează încălcarea drepturilor persoanelor cu dizabilități într-un anumit compartiment și ameliorării situației în sistemul de protecție a drepturilor acestora, inclusiv prin crearea de servicii sociale comunitare noi, alternative celor rezidențiale. Problemele abordate în acest raport, în cea mai mare parte, sunt „vechi”, fiind tratate și în rapoartele anuale ale ANAS pentru anii precedenți. Menținerea acestora în aria de monitorizare, concomitent cu altele nou identificate, denotă faptul că ele nu au fost soluționate.

Este de menționat faptul, că în anul 2022 a fost efectuată evaluarea intermediară a Programului, care a fost realizată în cadrul proiectului ”Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030”, susținut financiar de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei.

Analiza relevanței obiectivelor după evaluarea intermediară a arătat că doar trei din șase obiective planificate rămân relevante și pentru următoarea perioadă de implementare. Evaluarea relevanței obiectivelor Programului impune o actualizare a nevoilor persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități atât pentru dezinstituționalizare, cât și pentru prevenirea acesteia.

Introducere

Acest Raport prezintă măsurile întreprinse pe parcursul anului 2022 și rezultatele obținute de către șase centre de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulți și copii) în comun cu ANAS în vederea implementării Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de ANAS pentru anii 2018-2026. Programul a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 893/2018.

Scopul raportului este de a analiza rezultatele obținute și de a sprijini întreprinderea de măsuri concrete pentru reformarea sistemului rezidențial de îngrijire a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale prin dezvoltarea și prestarea de servicii sociale comunitare și asigurarea dreptului la trai independent al acestora.

La baza elaborării raportului stau informațiile oferite de instituțiile rezidențiale responsabile și rapoartele pentru anul 2022 a acestora, prezentate conform pct. 5 al Hotărârii Guvernului nr. 893/2018, ce includ rezultatele îndeplinirii fiecărei acțiuni din Plan și dificultățile întâmpinate. De asemenea, elaborarea acestui raport are la bază informațiile colectate în cadrul ședințelor desfășurate cu directorii CPTPD și partenerii de dezvoltare.

Programul de dezinstituționalizare are șase obiective și anume:

1. Transformarea a șase instituții rezidențiale din gestiunea Agenției.
2. Crearea centrelor regionale (Nord, Centru și Sud) de dezvoltare și prestare a serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale.
3. Prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale.
4. Fortificarea capacităților resurselor umane implicate în acordarea serviciilor de suport persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât din instituțiile rezidențiale, cât și din serviciile sociale comunitare.
5. Evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât în instituțiile sociale rezidențiale, cât și în serviciile sociale comunitare din cadrul centrelor regionale.
6. Informarea și sensibilizarea populației cu privire la dreptul persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de a trăi în comunitate.

Gradul de implementare a acțiunilor, precum și rezultatele obținute în cazul fiecărui obiectiv în parte sunt prezentate în secțiunea următoare.

Gradul de implementare și rezultatele obținute

Obiectivul 1.Transformarea instituțiilor rezidențiale

Obiectivul 1. Transformarea a șase instituții rezidențiale din gestiunea Agenției Naționale Asistență Socială (În curs de realizare cu întârziere): Echipa de implementare a Programului nu a fost instituită. Aceasta ar fi avut rolul de a iniția și ghida un șir de acțiuni planificate pentru această perioadă. Membrii echipei de implementare (jurist, psiholog/asistent social și medic, expert în construcții) urmau să fie selectați și angajați cu suportul partenerilor de dezvoltare/donatorilor/organizațiilor necomerciale.	Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv
	a) până în anul 2026, trei instituții rezidențiale din șase închise (Nerealizat): În anul 2018, MSMPS ar fi trebuit să instituie și să asigure funcționarea echipei de implementare a prezentului Program, care să fie selectată și angajată cu suportul partenerilor de dezvoltare, donatorilor și sau organizațiilor necomerciale. Această echipă nu a fost instituită.
	b) trei instituții rezidențiale din șase reorganizate conform profilului și nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități care se află în sistemul rezidențial de îngrijire (Nerealizat): Capacitățile limitate ale ANAS în aplicarea prezentului Program, dar și lipsa atribuțiilor și instrumentelor legale asupra procesului de reorganizare a unei instituții rezidențiale, nu au permis atingerea acestui rezultat.
	c) până în anul 2026, reducerea cu 60% a numărului persoanelor cu dizabilități instituționalizate (În curs de realizare): Numărul persoanelor cu dizabilități în instituții rezidențiale din gestiunea ANAS s-a redus cu 10,48 % în perioada 2018-2022. La începutul programului erau 1917 persoane, iar la sfârșitul anului 2022 erau 1716 persoane. Aceasta reducere nu a fost semnificativă întrucât nici numărul solicitărilor de plasament nu s-a redus esențial. Cauza principală a acestei situații constă în lipsa de interes și capacități ale APL-urilor de a dezvolta servicii sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, care să acopere necesitățile și să soluționeze cazurile la nivel local, prevenind astfel instituționalizarea. Reexaminarea cazurilor de plasament și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale beneficiare a instituțiilor rezidențiale întâmpină rezistență din partea APL.
	d) dezinstituționalizarea copiilor cu dizabilități în servicii comunitare în mod prioritar (Nerealizat): Numărul copiilor cu dizabilități aflați în instituții s-a redus de la 85 copii la finele anului 2018 la 35 copii la finele anului 2022. Totuși, această reducere s-a datorat atingerii majoratului de către 50 de copii. Dezinstituționalizarea mai timpurie a copiilor nu s-a putut realiza datorită stărilor grave a sănătății copiilor rămași instituționalizați și serviciilor sociale specializate insuficiente la nivel local.

Nr. crt.	Acțiuni	Termene de realizare	Responsabili de implementare	Indicatori de progres	Acțiunile implementate în 2022 conform indicatorilor de progres
1.1.	Instituirea și funcționarea unei echipe de implementare a Programului	2018-2020	MMPS; ANAS	În anul 2018, echipa de implementare a Programului (jurist, psiholog/asistent social, medic, expert în construcții) selectată și angajată cu suportul partenerilor de dezvoltare/donatorilor/ organizațiilor necomerciale; în perioada 2018-2020, echipa de implementare funcțională	Acțiune nerealizată: MMPS nu a instituit echipa de implementare, această acțiune rămâne nerealizată.
1.2.	Modificarea regulamentelor de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale și elaborarea standardelor minime de calitate conform profilului și nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități	2018-2022	ANAS; echipa de experți	Regulamente de organizare și funcționare modificate și aprobate și standarde minime de calitate ale instituțiilor rezidențiale din Orhei și Hîncești elaborate și aprobate (2018-2019); regulamente de organizare și funcționare modificate și aprobate și standarde minime de calitate ale instituțiilor rezidențiale din Bălți și Brînzei elaborate și aprobate (până în anul 2022)	Acțiune realizată: Prin Ordinul MMPS nr. 43 din 26.05.2022 a fost aprobat Regulamentul - cadru de organizare și funcționare al Centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități și Standardele minime de calitate ale serviciilor sociale prestate în cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități, modificat ulterior prin Ordinul MMPS nr. 8 din 04.01.2023. În baza ordinului 43/2022, prin ordinul directorului Centrului, fiecare instituție de plasament temporar și-a aprobat propriul regulament de organizare și funcționare și standardele minime de calitate.

	intelectuale și psihosociale				
1.3.	Aplicarea de către instituțiile rezidențiale a planurilor de transformare	2018-2023 (anual)	Instituțiile rezidențiale; ANAS	Planurile de transformare implementate de către instituțiile rezidențiale și revizuite, după caz; 36 de imobile procurate de către instituțiile rezidențiale (2018-2023) conform planurilor de transformare; 216 persoane dezinstituționalizate în servicii comunitare dezvoltate în 36 de case procurate de instituțiile rezidențiale; 30 de persoane dezinstituționalizate în familii biologice/extinse și trai independent	Acțiune în curs de realizare: În anul 2022, din cauza pandemiei COVID-19, situației geopolitice și crizei energetice, instituțiile rezidențiale nu au avut posibilitatea să dezvolte noi servicii comunitare, bugetul de stat fiind auster. Totuși, activitatea de evaluare a imobilelor pentru găzduirea unor asemenea servicii a continuat cu sprijinul organizațiilor societății civile. Administrația CPTCD Hîncești, cu suportul Asociației Obștești (AO) „Parteneriate pentru fiecare copil” a evaluat câteva apartamente în or. Ialoveni, în final identificând și procurând un imobil, în scopul admiterii în servicii sociale a 5 beneficiare. Actualmente acesta este în proces de adaptare la nevoile beneficiarelor. De la aprobarea planurilor de transformare și până în anul 2022, instituțiile rezidențiale, în baza acordurilor și cu suportul partenerilor de dezvoltare, au creat 29 servicii sociale comunitare: de tip ”Locuință protejată” (LP) – 21 și ”Casă comunitară” (CC) – 8, în care la finele anului 2022 locuiau 146 beneficiari. Concomitent, în anul 2022, au fost dezinstituționalizate 10 persoane, care s-au reîntors în familii biologice sau serviciile sociale, create de APL 1 și 2. Pe parcursul anului 2022, pentru realizarea acțiunii stabilite au fost întreprinse următoarele activități: În perioada primului trimestru al anului de raportare au fost colectate și prezentate date și informații relevante realizării Raportului intermediar „Implementarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale”. Activitatea a fost desfășurată în cadrul proiectului ”Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030” susținut financiar de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare (BMZ) și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

				Tot în anul de raportare, colaboratorii ANAS au participat la analiza rapoartelor de evaluare a copiilor din CPTCD mun. Hîncești și Orhei, realizat de inițiativa proiectului „Changing the Way We Care”. În trimestrul II al anului 2022 a continuat pilotarea Chestionarului ”Auditul calității al Locuințelor protejate din cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități”. La 4-5 aprilie 2022 reprezentantul ANAS a luat parte la vizitele de audit în 3 Locuințe protejate în com. Bădiceni, r-nul Soroca și 1 LP în mun. Soroca, organizate cu suportul Caritas Cehia. În timpul auditului s-au completat chestionare de evaluare, s-a discutat cu beneficiari și lucrători sociali. Tot în cadrul proiectului „Sustținerea transformării și serviciilor comunitare pentru persoane cu tulburări mintale și persoane cu dificultăți de învățare în Republica Moldova”, implementat de Centrul de Dezvoltare a Asistenței în Domeniul Sănătății Mintale în parteneriat cu Caritas Czech Republic și finanțat de Agenția Cehă pentru Dezvoltare, la finele anului 2022 au fost efectuate vizite de audit în 5 Locuințe protejate, create de centrele de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (adulte): LP str. T. Vladimirescu, mun. Bălți și LP din s. Pîrlița, create de CPTPD Bălți – 01.12.2022, LP nr. 3 (s. Zgurița) și LP (str. Racovăț) create de CPTPD Bădiceni – 05.12.2022, LP nr. 1 din CPTPD Cocieri – 07.12.2022. Echipele constituite din reprezentanții Agenției, centrelor de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități (CPTPD) și a societății civile au beneficiat de sesiuni de instruire. Activitățile au fost realizate în cadrul proiectului menționat supra. După fiecare vizită de audit s-au elaborat rapoarte, care au fost prezentate pentru analiză conducerii ANAS, partenerilor cehi și administrației instituțiilor audiate.
--	--	--	--	---

					De la aprobarea planurilor de transformare și până în anul 2022, instituțiile rezidențiale, în baza acordurilor și cu suportul partenerilor de dezvoltare, au creat 29 servicii comunitare, în care au fost transferați 146 beneficiari. În scopul facilitării dezinstituționalizării, Centrele de plasament temporar întreprind acțiuni de facilitare a angajării beneficiarilor Centrelor și ai serviciilor comunitare în câmpul muncii. Respectiv, pe parcursul anului 2022 au activat/au fost angajate în câmpul muncii 28 persoane și 82 lucrează ocazional: - CPTCD, mun. Orhei: un beneficiar angajat oficial - muncitor necalificat (măturător) în cadrul CPTCD mun. Orhei. Alt beneficiar din LP nr. 2 activează ocazional- în domeniul construcției ca lucrător auxiliar. Mai activează câte o oră în săptămână măturător la Stația de alimentare cu petrol; - CPTCD, mun. Hîncești - o beneficiară este angajată la Primăria mun. Chișinău în Secția Relații publice în funcția de fotograf din septembrie 2022; - CPTPD, com. Cocieri - În LP din 15 beneficiari: 5 – angajați oficial, 8 – muncesc ocazional. În Centru – 1 beneficiar angajat oficial. - CPTPD, com. Bădiceni: Din serviciul LP angajat oficial 1 beneficiar, la muncă ocazională – 26 beneficiari. Din instituție angajați oficial – 4 beneficiari, la muncă ocazională – 35 beneficiari. - CPTPD, mun. Bălți: În Locuințe Protejate 3 beneficiari sunt angajați oficial (2 beneficiare și 1 beneficiar), 2 beneficiare din LP lucrează ocazional, 12 beneficiari sunt angajați în cadrul Centrului în funcții de hamali, infirmieri, lucrători auxiliari, etc. CPTPD Bălți strâns colaborează de Agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă. În rândul beneficiarilor au fost promovate și încurajate activități care contribuie la obținerea experienței în muncă și la obținerea și menținerea unui loc de muncă.
1.4.	Reevaluarea persoanelor cu dizabilități cu	2018-2023 (anual)	Instituțiile rezidențiale; ANAS;	1000 de persoane reevaluate și recomandate pentru dezinstituționalizare;	Acțiune în curs de realizare: În anul 2022 au fost reevaluate 305 persoane.

	grad înalt de autonomie plasate în instituțiile rezidențiale pentru a fi dezinstituționalizate în servicii comunitare, familii biologice/extinse și trai independent		echipa de experți	șase echipe multidisciplinare de evaluare create și instruite la nivel de instituție; număr de dosare depuse de instituțiile rezidențiale către ANAS pentru a emite ordine de dezinstituționalizare și transfer în servicii comunitare, familii biologice/extinse sau trai independent	Echipele multidisciplinare de evaluare au fost instituite în fiecare instituție, în baza ordinului directorului CPTPD. În cadrul Comisiei socio – medicale de examinare a situației beneficiarilor centrului din Bălți , conform actelor normative în vigoare, pentru soluționarea problemei continuării întreținerii lor în instituție au fost reevaluați 150 beneficiari. În urma reevaluărilor efectuate, administrația instituției a demarat procesul de dezinstituționalizare a 12 beneficiari. În Brînzei au fost reevaluați 140 beneficiari, cu recomandarea dezinstituționalizării a 20 dintre aceștia. Alte 25 beneficiare au fost reevaluate din CPTCD mun. Hîncești. În baza Acordului încheiat de proiectul USAID „Changing the Way We Care” cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, trei organizații ale societății civile (Keystone Moldova, CCF Moldova și Parteneriate pentru Fiecare Copil) au realizat, în 2022, mai multe activități de analiză, cercetare și evaluare în domeniul protecției copilului. În cadrul acestei colaborări a fost posibilă evaluarea situației (socială, medicală, psiho-comportamentală) copiilor din CPTCD mun. Orhei și Hîncești.
1.5.	Pregătirea și transferarea persoanelor cu dizabilități cu statut de copil din instituțiile rezidențiale Orhei și Hîncești în servicii sociale comunitare	2018-2020	ANAS; instituțiile rezidențiale din Orhei și Hîncești; echipa de experți	Circa 60 de persoane cu dizabilități cu statut de copil din instituțiile rezidențiale Orhei și Hîncești pregătite și transferate în servicii sociale comunitare; 10 servicii sociale comunitare dezvoltate pentru copii	Acțiune nerealizată: Acțiunea se replanifică pentru anul 2023. În perioada anilor 2018-2023, numărul copiilor din instituțiile rezidențiale din Orhei și Hîncești s-a redus de la 85 copii la 35, doar ca urmare a împlinirii majoratului.

1.6.	Pregătirea și transferarea persoanelor în etate (cu vârsta de peste 70 de ani) din instituțiile rezidențiale în azilurile/centrele de plasament pentru persoanele în etate din gestiunea ANAS, după caz, din subordinea autorităților publice locale	2018-2026	ANAS; instituțiile rezidențiale; centrele de plasament pentru persoane vârstnice și persoane cu dizabilități din mun. Chișinău și com. Cocieri; echipa de experți	100 de persoane adulte (cu vârsta de peste 70 de ani) transferate în Azilul republican pentru invalizi și pensionari din mun. Chișinău, Centrul de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului din com. Cocieri și alte aziluri și centre de plasament din subordinea autorităților publice locale	Acțiune în curs de realizare cu întârziere: În anul 2022, din cauza pandemiei de COVID-19 și a situației geopolitice, a fost suspendat transferul beneficiarilor selectați și evaluați anterior (cu vârsta de peste 70 de ani). Important de menționat faptul, că centrele de plasament pentru persoanele în etate sunt instituții de profil general, ce nu dispun de medic psihiatru și care nu achiziționează medicamente specifice pentru tratamentul beneficiarilor cu dizabilități mintale (în mod special persoanele epileptice).
------	--	-----------	---	--	---

Obiectivul 2. Crearea centrelor regionale

Obiectivul 2. Crearea centrelor regionale (Nord, Centru și Sud) de dezvoltare și prestare a serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale (Nerealizat):	Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv
	a) trei centre regionale (Nord, Centru și Sud) de servicii sociale pentru persoane cu dizabilități, create (Nerealizat): Nu au fost create centre regionale. Mai mult, nu există metodologii sau instrucțiuni care să faciliteze implementarea acțiunilor din Program, acestea urmând a fi elaborate de echipa de implementare, care nu este instituită. În plus, APL-urile se implică foarte reticent în realizarea Programului de dezinstituționalizare, în special datorită resurselor financiare insuficiente.

Instituirea echipei de implementare a Programului este absolut necesară pentru realizarea acțiunilor ce condiționează obținerea rezultatelor scontate la nivelul acestui obiectiv.	<i>b) servicii sociale comunitare create de instituțiile rezidențiale, preluate în gestiune de centrele regionale (Nerealizat):</i> Cele 29 servicii create anterior de CPTPD sunt în continuare gestionate de acestea. Costurile de întreținere a beneficiarilor și a acestor servicii sunt achitate integral de instituțiile rezidențiale.
	<i>c) până în anul 2026, servicii sociale noi în comunitate, dezvoltate în baza a cel puțin 146 de imobile achiziționate pentru dezinstituționalizarea din instituțiile rezidențiale a cel mult 876 de persoane cu dizabilități (Nerealizat):</i> Nu a fost creat nici un centru regional, responsabil să dezvolte și să presteze servicii sociale în comunitate. Mijloacele financiare necesare pentru procurarea imobilelor nu au fost alocate din bugetul de stat.
	<i>d) până în anul 2026, servicii sociale create și/sau contractate de la prestatori publici ori privați pentru dezinstituționalizarea din sistemul rezidențial a circa 400 de persoane (Nerealizat):</i> APL-urile nu au posibilitatea de a dezvolta servicii sociale comunitare sau să contracteze de la alți prestatori serviciile necesare pentru dezinstituționalizarea beneficiarilor referiți în CPTPD.

Până în prezent nu a fost instituită echipa de implementare, care urma să asigure asistența și suportul necesar instituțiilor implicate în implementarea Programului și care era responsabilă de elaborarea proiectelor de acte normative, regulamente, estimarea mijloacelor financiare, selectarea și achiziționarea imobilelor, expertiza tehnică și reevaluarea beneficiarilor pentru transfer în serviciile sociale comunitare sau în alte instituții din gestiunea Agenției.

Crearea echipei de implementare a Programului nu s-a realizat nici în anul 2022, iar o serie de acțiuni, direct condiționate de activitatea acestei echipe rămân a fi nerealizate.

Obiectivul 3. Prevenirea instituționalizării

<i>Obiectivul 3. Prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale (Realizat):</i>	<i>Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv</i>
--	---

Din 40 de solicitări de plasament a persoanelor cu dizabilități, pentru 25 persoane au fost eliberate îndreptări pentru plasamente, 8 solicitări au fost restituite pentru actualizare și completare, iar pentru 7 persoane a fost prevenită instituționalizarea, cazurile fiind referite pentru soluționare la nivel local.	a) regulamentele de activitate a grupurilor de lucru intersectoriale de examinare a cazurilor de plasament în instituțiile rezidențiale, revizuite (Realizat): Prin scrisoarea nr. 01/1985 din 21.10.2022 Agenția Națională Asistență Socială a prezentat repetat Ministerului Muncii și Protecției Sociale spre examinare și aprobare proiectul actualizat al Regulamentului de activitate a Grupurilor de lucru intersectoriale pentru examinarea solicitărilor de plasament. b) structurile teritoriale de asistență socială (STAS) fortificate, prin acordarea suportului metodologic din partea Agenției Naționale Asistență Socială în vederea prevenirii instituționalizării persoanelor cu dizabilități mintale și psihosociale (În curs de realizare): ANAS oferă suport metodologic STAS pentru prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități. De asemenea, în scopul susținerii APL, precum și asigurării dreptului la servicii sociale grupurilor defavorizate, inclusiv a familiilor cu copii, în conformitate cu prevederile HG 800/2018, ANAS asigură finanțarea Pachetului minim de servicii sociale, care în anul 2022 a inclus doar Serviciul social „Asistență personală”. ANAS transferă lunar autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea sumele acumulate în Fondul de susținere a populației. Finanțarea pachetului minim de servicii sociale se realizează proporțional cu mijloacele financiare acumulate în fondul respectiv și sumei prevăzute pentru pachetul minim de servicii sociale specificate per autoritate publică locală de nivelul al doilea. În același timp, măsurile/serviciile sociale orientate către protecția, asistența și integrarea socială a copiilor cu dizabilități intelectuale și psihosociale sunt insuficiente, ceea ce reduce posibilitatea, dar și motivația părinților/ membrilor familiilor extinse de a (re)integra acești copii în familii și în comunitate. c) până în anul 2026, reducerea cu 70% a numărului solicitărilor de plasament în instituțiile rezidențiale (În curs de realizare): Numărul solicitărilor de plasament în anul 2022 s-a redus nesemnificativ (circa 7%) față de anul 2021 (40 versus 48 solicitări). Atingerea rezultatului preconizat de 70% nu va putea fi realizat până în anul 2026 dacă ritmul de dezvoltare a serviciilor sociale comunitare de către APL nu va fi accelerat. De asemenea, un rol esențial îl va avea introducerea în pachetul minim a asistenței parentale profesionale și a casei comunitare de tip familial (prevăzute în proiectul Programului Național pentru Protecția Copilului 2022-2026) în paralel cu finanțarea corespunzătoare a serviciului de sprijin familial și de asistență personală în vederea acoperirii integrale a nevoilor.
---	---

Nr. crt.	Acțiuni	Termene de realizare	Responsabili de implementare	Indicatori de progres	Acțiunile implementate în 2022 conform indicatorilor de progres
3.1.	Revizuirea regulamentelor de activitate a grupurilor de lucru intersectoriale de examinare a cazurilor de plasament în instituțiile rezidențiale în vederea atribuirii inclusiv a competenței de referire a beneficiarilor din instituțiile rezidențiale în serviciile sociale comunitare nou-create de centrele regionale	2018	ANAS; echipa de experți	Regulamentele grupurilor de lucru revizuite	Acțiune realizată: În anul 2020 a fost aprobat Regulamentul de activitate a Grupurilor de lucru intersectoriale și a componenței nominale prin Ordinul MSMPS nr. 807 A din 04.09.2020. Prin scrisoarea nr. 01/1985 din 21.10.2022 Agenția Națională Asistență Socială a prezentat repetat Ministerului Muncii și Protecției Sociale spre examinare și aprobare proiectul actualizat al Regulamentului de activitate a Grupurilor de lucru intersectoriale pentru examinarea solicitărilor de plasament.
3.2.	Acordarea suportului metodologic structurilor teritoriale de asistență socială în vederea dezvoltării serviciilor sociale comunitare pentru	2018-2026	ANAS; echipa de experți	Vizite de monitorizare, mentorat, schimb de experiență realizate de către Agenția Națională Asistență Socială în cadrul structurilor teritoriale de asistență socială; servicii sociale comunitare create/dezvoltate de către autoritățile publice locale de nivelurile întâi și al doilea;	Acțiune realizată parțial: În cadrul ședințelor grupurilor de lucru intersectoriale, constituite din reprezentanți ai autorităților publice responsabile și actori proeminenți din societatea civilă, s-au făcut recomandări de soluționare a cazurilor examinate, inclusiv referire către servicii sociale alternative la nivel de comunitate. În procesul de examinare a solicitărilor de plasament temporar (de la 6 luni până la maximum 1 an) s-a ținut cont de existența/lipsa soluțiilor alternative la nivel local (servicii sociale comunitare) și riscurile pentru viața și sănătatea persoanei cu dizabilități

	prevenirea instituționalizării (vizite de monitorizare, mentorat, schimb de experiență s.a.)			măsuri de prevenire a instituționalizării la nivel local întreprinse de structurile teritoriale de asistență socială	intelectuale și/sau psihosociale și a membrilor familiei/comunității, plasamentul în instituțiile rezidențiale fiind acceptat cu titlu de excepție și doar în situații speciale. În cadrul proiectului USAID ”Date pentru impact” (D4I), au avut loc ședințe de examinare și utilizare a datelor în 12 raioane - pilot, cu participarea STAS și a APL. ANAS, împreună cu echipa D4I, a facilitat discuțiile referitoare la prevenirea instituționalizării copiilor prin sprijinirea familiilor și dezvoltarea de servicii alternative de tip familial. În cazul în care instituționalizarea nu poate fi evitată, pe parcursul perioadei de plasament administrația publică locală trebuie să întreprindă măsuri concrete de identificare și/sau dezvoltare de servicii sociale comunitare ca alternativă la îngrijirea rezidențială a persoanelor plasate în instituții.
--	--	--	--	--	---

Obiectivul 4. Fortificarea capacităților resurselor umane

Obiectivul 4. Fortificarea capacităților resurselor umane implicate în acordarea serviciilor de suport persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât din instituțiile rezidențiale, cât și din serviciile sociale comunitare (Realizat parțial): În conformitate cu acest obiectiv, au fost îmbunătățite cunoștințele și abilitățile la 617 angajați. Evaluarea anuală a performanțelor profesionale în vederea aprecierii rezultatelor obținute și identificării necesităților de dezvoltare profesională s-a realizat conform	Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv a) personalul implicat în dezvoltarea și prestarea serviciilor instruit (Realizat): Pe parcursul anului 2022 au fost instruiți 6177 angajați din cadrul instituțiilor rezidențiale, precum și din cadrul serviciilor create de acestea. Tematicile de instruire au fost diverse: abordarea bazată pe drepturile omului în furnizarea de servicii de suport, avertizorii de integritate, monitorizarea respectării drepturilor omului în cadrul instituțiilor de psihiatrie, asistența legală a persoanelor cu dizabilități din cadrul centrelor de plasament, documentarea și reprezentarea în procesele administrative a persoanelor din centrele de plasament temporar, siguranța și drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale din instituții în perioada pandemiei cu COVID-19 (inclusiv suport și recuperare), dezinstituționalizarea și transformarea instituțiilor rezidențiale, digitalizarea serviciilor pentru persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale pentru a asigura accesul la sănătate și servicii sociale ale acestora în perioada pandemică, integrarea persoanelor cu dizabilități mintale în comunitate, supervizarea funcțională ca un model reprezentativ/practic pentru a susține abordarea de recuperare în cadrul serviciilor sociale, îmbunătățirea calității asistenței pentru persoanele cu dizabilități intelectuale, practici bune în achizițiile publice de servicii sociale, etc.
---	---

prevederilor Legii 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și nu în baza unei evaluări speciale, așa cum este prevăzut în Program.	Angajații și beneficiarii tuturor CPTPD au participat activ în Campania Organizației Națiunilor Unite „16 Zile de activism împotriva violenței în bază de gen” în Republica Moldova, 25 noiembrie – 10 decembrie 2022.
	b) performanțele personalului angajat, evaluate anual (Nerealizat): În anul 2019, echipa de experți (implementare) a Programului împreună cu ANAS urma să elaboreze și să aprobe un formular special de evaluare a performanțelor personalului angajat în prestarea serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul serviciilor sociale comunitare, gestionate de centrele regionale și instituțiile rezidențiale. Scopul acestei evaluări constă în îmbunătățirea calității serviciilor prestate. Datorită faptului că echipa de implementare nu a fost constituită, elaborarea și aprobarea formularului special s-a amânat pentru anul 2023.

Nr. crt.	Acțiuni	Termene de realizare	Responsabili de implementare	Indicatori de progres	Acțiunile implementate în 2022 conform indicatorilor de progres
4.1	Elaborarea și aprobarea unui plan de instruire inițială și continuă a personalului implicat în prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale și al instituțiilor rezidențiale	2019	Agencia Națională Asistență Socială;	Elaborarea și aprobarea unui plan de instruire inițială și continuă a personalului implicat în prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale și al instituțiilor rezidențiale	În anul 2020 a fost creată platforma E-learning a ANAS, prin intermediul căreia se va realiza instruirea personalului implicat în prestarea serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale (atunci când vor fi create) și al instituțiilor rezidențiale, precum și a altor specialiști din domeniul asistenței sociale.
4.2.	Organizarea instruirilor inițiale și continue a	2019-2026	ANAS	400 de angajați instruiți de Agenția Națională Asistență Socială în	Acțiune realizată: În anul 2022, cu suportul partenerilor de dezvoltare au fost instruite 617 persoane angajate în cadrul centrelor de plasament

	personalului implicat în prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul centrelor regionale și al instituțiilor rezidențiale			prestarea serviciilor sociale persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale	temporar și serviciilor sociale. Cursurile de instruire au fost desfășurate de către Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului și Organizația Mondială a Sănătății și Centrul de Instruire în Domeniul Sănătății Reproductive. De asemenea, în perioada 10-14.02.2022, managerii și șefii serviciului social de la CPTPD Bădiceni și CPTPD Cocieri au participat la un atelier de lucru în Republica Cehă, cu suportul AO Caritas Cehia.
4.3.	Elaborarea și aprobarea unui formular de evaluare a performanțelor personalului angajat în prestarea serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul serviciilor sociale comunitare gestionate de centrele regionale și instituțiile rezidențiale, în scopul îmbunătățirii calității serviciilor prestate	2019	Agenția Națională Asistență Socială; echipa de experți	Formular de evaluare a performanțelor elaborat și aprobat de Agenția Națională Asistență Socială	Acțiune nerealizată: Acțiunea s-a replanificat pentru anul 2023, deoarece nu a fost instituită echipa de experți (implementare) a Programului.

4.4.	Evaluarea lunară și anuală, în baza formularului de evaluare aprobat, a performanțelor personalului implicat în dezvoltarea și prestarea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale din cadrul serviciilor sociale comunitare gestionate de centrele regionale și instituțiile rezidențiale	Anual	Agenția Națională Asistență Socială	100% din personal evaluat în baza formularelor de evaluare	Acțiune nerealizată: Acțiunea se replanifică pentru anul 2023, deoarece nu a fost instituită echipa de experți (implementare) a Programului. Evaluarea angajaților s-a realizat în baza Legii 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și nu pe baza formularului special menționat în Program.
------	---	-------	-------------------------------------	--	--

Obiectivul 5. Evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor

Obiectivul 5. Evaluarea și monitorizarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale atât în instituțiile sociale rezidențiale, cât și în serviciile sociale comunitare din cadrul centrelor regionale (În curs de realizare).	Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv
	a) consolidarea mecanismului independent de monitorizare a respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități (În curs de realizare): S-au desfășurat vizite inopinate în instituțiile rezidențiale de către ANAS, precum și alte organisme naționale și internaționale, ca de exemplu Oficiul Avocatului Poporului, Inspekția Socială, OMS. Tot în anul de raportare au avut loc vizite periodice ale Comitetului european pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, precum și vizite inopinate ale organismelor naționale și internaționale, în timpul cărora a fost monitorizat și evaluat gradul de respectare a drepturilor beneficiarilor CPTPD/CPTCD și serviciilor comunitare.

	<i>b) diminuarea anuală cu 10% a cazurilor de violare a drepturilor persoanelor cu dizabilități datorită funcționării eficiente a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități (În curs de realizare):</i> În instituții permanente sunt difuzate diverse spoturi de informare a beneficiarilor cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, modalitatea sesizării cazurilor de încălcare a drepturilor acestora, precum și alte informații utile beneficiarilor. Atât în instituțiile rezidențiale (în grupe, pe hol), cât și în serviciile sociale sunt instalate panouri informative privind datele de contact ale organelor competente (112, Avocatul Poporului, Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități, telefonul copilului). Potrivit Raportului anual al Serviciului de asistență telefonică gratuită, numărul apelurilor primite din instituțiile rezidențiale și serviciile sociale create de acestea a scăzut la 15% din numărul total al apelurilor în anul 2022 (în anul 2021- 27%, în anul 2020-47%). <i>c) până în anul 2026, îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități atât în serviciile sociale comunitare, cât și în instituțiile rezidențiale (În curs de realizare):</i> În perioada raportată, CPTCD din mun. Orhei, CPTPD din mun. Bălți și CPTPD din com. Bădiceni, raionul Soroca, din resursele alocate din bugetul de stat și cu ajutorul partenerilor de dezvoltare au efectuat reparații capitale a unor blocuri locative, le-au dotat cu mobilier și cele necesare persoanelor cu dizabilități.
--	--

Nr. crt.	Acțiuni	Termene de realizare	Responsabili de implementare	Indicatori de progres	Acțiunile implementate în 2022 conform indicatorilor de progres
5.1.	Consolidarea mecanismului independent de monitorizare a respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități	2019-2020	MSMPS; ANAS; echipa de experți	Mecanismul independent consolidat	<i>Acțiune realizată:</i> În perioada anului 2022 au fost realizate 5 vizite în cadrul CPTPD Cocieri, CPTPD Bădiceni, CPTPD Bălți (02.09.2021), CPTPD Brînzeni și CPTCD Orhei. În urma fiecărei vizite, au fost elaborate rapoarte de monitorizare.

					Patru din cele șase centre de plasament temporar dispun de sistem de supraveghere video a spațiilor comune ce sprijină procesul de monitorizare a respectării drepturilor beneficiarilor. Pe parcursul perioadei raportate, în cadrul centrelor au fost întreprinse măsuri necesare pentru asigurarea accesului efectiv la justiție a persoanelor cu dizabilități, în toate etapele procesului judiciar, inclusiv în etapele preliminare de investigație, beneficiarii fiind informați și asistați de către specialiștii Secției asistență socială a Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat. De asemenea, în perioada septembrie - octombrie a anului 2022 Inspekția Socială a efectuat vizite în două instituții din gestiune, amplasate din Cocieri.
5.2.	Elaborarea regulamentului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și a standardelor minime de calitate	2018	MSMPS; ANAS; echipa de experți	Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și standardele minime de calitate elaborate	Acțiune realizată: Regulamentul de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită și standardele minime de calitate au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 198 din 03.04.2019. În anul 2022, Serviciul de asistență telefonică gratuită a recepționat 3947 apeluri (în 2021-3268 apeluri), dintre care doar 15% din totalul de apeluri sunt din instituții rezidențiale, (în anul 2021- 27%).
5.3.	Contractarea prestării Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități	2019-2026	MSMPS; ANAS	Resurse financiare planificate și aprobate anual pentru contractarea prestării Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități	Acțiune realizată: Din luna iunie 2019, AO „Keystone Moldova” administrează și gestionează Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru persoane cu dizabilități, prin contractare de către MMPS.

5.4.	Organizarea seminarelor de informare și instruire a persoanelor cu dizabilități din instituțiile rezidențiale și serviciile sociale din cadrul centrelor regionale cu privire la drepturile lor și modalitățile de raportare a încălcărilor	2018-2026	ANAS	100% din persoanele cu dizabilități din instituțiile rezidențiale și serviciile sociale din cadrul centrelor regionale, informate și instruite în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități; cel puțin câte două instruiri organizate anual	Acțiune realizată: Pe parcursul perioadei raportate beneficiarii instituțiilor rezidențiale și serviciilor sociale au fost informați și instruiți cu privire la siguranța și drepturile persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituții în perioada pandemiei de COVID-19, importanța vaccinării, utilizarea gadgeturilor, navigarea online și utilizarea rețelelor de socializare, accesul la justiție și responsabilitatea statului în asigurarea dreptului copiilor și tinerilor cu dizabilități la îngrijire alternativă, prevenirea și combaterea fenomenului suicidal, sănătatea mintală a persoanelor cu dizabilități, etc. De asemenea, beneficiarii instituțiilor rezidențiale și serviciilor sociale au participat, cu suportul asistenților sociali, lucrătorilor medicali, psihologului și altor specialiști ai centrelor, la diferite cursuri de instruire și informări despre efectele adverse asupra sănătății ale fumatului, alcoolului, violenței și rețelilor tratamente, nerespectarea regulamentului centrului și altor acte normative, etc.
------	--	-----------	------	---	---

Obiectivul 6. Informarea și sensibilizarea populației

Obiectivul 6. Informarea și sensibilizarea populației cu privire la dreptul persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de a trăi în comunitate (În curs de realizare): Progresele în atingerea acestui obiectiv sunt modeste datorită capacităților tehnice și financiare reduse ale ANAS, lipsei curriculumului de instruire a mass-media și situației fără precedent create de criza pandemică, criza refugiaților și criza energetică, ce au împiedicat implementarea multor acțiuni. Lipsa evaluabilității rezultatelor scontate (lipsă indicatori cu valori de referință și valori planificate în Program)	Gradul de realizare a rezultatelor scontate la nivel de obiectiv
	a) creșterea toleranței populației generale față de persoanele cu dizabilități (Nerealizat): În anul 2022, 129 beneficiari ai Centrelor și serviciilor comunitare create de acestea au participat la diferite evenimente publice (ședințe tematice, discuții de tip focus grup, activități de self-advocacy, reportaje televizate, etc.), demonstrând abilitățile de care dispun și potențialul pe care îl au, acționând astfel ca niște "ambasadori" ai persoanelor cu dizabilități în scopul creșterii toleranței publicului larg față de acestea. Lipsa unui indicator bine definit în Program, cu valoare de referință și valoare planificată stabilite, care să scoată în evidență progresul obținut în creșterea toleranței populației generale față de persoanele cu dizabilități, face imposibilă măsurarea acestui rezultat scontat și o raportare bazată pe evidențe. Mai mult, măsurarea toleranței populației necesită o metodologie specifică și experiență de cercetare socială, precum și resurse financiare de care ANAS nu dispune.
	b) promovarea de către instituțiile mass-media și autoritățile publice a imaginii pozitive a persoanelor cu dizabilități (În curs de realizare): Contextual situației geopolitice, nu a fost posibilă realizarea acțiunii.

face imposibilă măsurarea acestora și raportarea bazată pe evidențe.	Pentru anul 2023, ANAS planifică să lucreze cu reprezentanții mass-media în vederea obținerii rezultatului preconizat. Acest lucru necesită, însă, un curriculum elaborat de MMPS și resurse financiare dedicate.
	<i>c) schimbarea atitudinii funcționarilor și prestatorilor de servicii față de persoanele cu dizabilități (Nerealizat):</i> Lipsește un indicator bine definit în Program cu ajutorul căruia să se măsoare progresul obținut în schimbarea atitudinii funcționarilor și prestatorilor de servicii față de persoanele cu dizabilități. ANAS nu dispune de expertiză tehnică și resursele financiare necesare pentru efectuarea unui studiu în acest sens. De asemenea, nu a fost efectuat niciun studiu care să măsoare atitudinea funcționarilor și prestatorilor de servicii față de persoanele cu dizabilități înainte de aprobarea Programului pentru a se stabili situația de referință și a se putea compara cu situația înregistrată la un moment dat în timpul implementării.

Concluzii

Lipsa instituirii de către MMPS a echipei de implementare a Programului național de dezinstituționalizare, care urma să ofere suport actorilor implicați în procesul dezinstituționalizării, a îngreunat realizarea unor acțiuni și a împiedicat totalmente realizarea altora, ceea ce a avut un impact negativ asupra atingerii rezultatelor planificate pentru anul 2022 și anii anteriori.

Analiza rezultatelor obținute în realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026, pune în evidență problemele întâmpinate de adulții cu dizabilități, care rămân complexe și dificile. Procesul de dezinstituționalizare a acestora este influențat semnificativ de capacitatea APL-urilor de a dezvolta un spectru larg de servicii sociale comunitare alternative celor rezidențiale și servicii de asistență și sprijin pentru viața independentă.

Dezvoltarea serviciilor comunitare și consolidarea capacității APL-urilor de a răspunde nevoilor acestor persoane sunt priorități - cheie pentru anii următori. Pentru atingerea acestui obiectiv este necesară îmbunătățirea angajamentelor financiare ale statului față de APL-urile implicate în asemenea procese și asigurarea finanțării sustenabile pe termen lung pentru sectorul social.

Sistemul de asistență socială a trecut prin trei crize semnificative. Este vorba de criza provocată de COVID-19, criza refugiaților și criza sistemului energetic. Sistemul de asistență socială a trebuit să ofere suport într-un context complicat.

Acești factori au împovărat realizarea acțiunilor planificate. Anul 2022 a fost unul foarte dificil pentru întreaga omenire, având un impact major pentru societate și afectând în mod special persoanele vulnerabile, inclusiv beneficiarii plasați în instituțiile rezidențiale. În acest context, ANAS, în comun cu instituțiile de asistență socială din gestiune, au pus accent pe siguranța angajaților și beneficiarilor și au

întreprins o serie de măsuri, pentru asigurarea activității instituțiilor din gestiune și serviciilor alternative dezvoltate de acestea.

În vederea realizării prevederilor Programului național de dezinstituționalizare, eforturile instituțiilor responsabile au fost orientate în anul 2022 spre promovarea și implementarea mecanismelor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, inclusiv prin asigurarea incluziunii sociale a acestora, a drepturilor lor la protecție socială (la prestații și servicii sociale), ocrotirea sănătății, un loc de muncă, informare și participare socială.

Un pas înainte a fost întreprins de către CPTPD Cocieri, care a încurajat și promovat viața independentă a beneficiarilor din serviciile LP dezvoltate. Beneficiarilor li s-a restabilit achitarea prestațiilor sociale, oferindu-se posibilitatea să se descurce independent, instituția asigurându-le doar achitarea resurselor energetice.

Stereotipurile și prejudecățile în comunități continuă să existe, cetățenii nepercepând pe deplin faptul că ocrotirea persoanelor cu dizabilități trebuie să fie una din prioritățile esențiale pe agenda politică. Persoanele cu dizabilități suferă din cauza lipsei de accesibilitate generală în societatea noastră.

Implicarea APL-urilor în procesul de dezinstituționalizare este puțin vizibilă și eficientă, întrucât acestea nu dispun de resurse financiare pentru crearea de servicii noi. În acest context, se atestă o rezistență din partea APL-urilor în prevenirea instituționalizării, reexaminarea cazurilor de plasament și dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale ce beneficiază de serviciile instituțiilor rezidențiale, dar și în reprezentarea intereselor tuturor persoanelor cu dizabilități la nivel național.

Serviciile de îngrijire de zi, centrele de abilitare și reabilitare, LP, serviciile de ocupare asistată a forței de muncă sunt asigurate în principal de organizațiile societății civile. Prestatorii de servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități sunt insuficienți. În foarte puține localități din țară există servicii publice pentru persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale. Astfel, comunitățile rurale se confruntă cu o lipsă critică de servicii pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

Numărul de echipe mobile este mic, iar acestea includ rareori servicii special concepute pentru nevoile acestor utilizatori. Familiile nu își pot permite, de obicei, să achite servicii în centre private, iar transportul pentru persoanele cu dizabilități până la centrele raionale este, de asemenea, costisitor. Cele mai insuficiente servicii, conform informațiilor parvenite de la STAS sunt serviciile de reabilitare, serviciile de respiro și locuințele pentru grupuri mici pentru adulții/copiii cu dizabilități severe.

În perioada raportată, cu toate dificultățile și obstacolele întâmpinate înfruntând cele 3 crize, s - a reușit asigurarea activității serviciilor comunitare alternative dezvoltate anterior de instituțiile din gestiunea ANAS.. La finele anului 2022, instituțiile asigurau funcționarea a 29 servicii sociale, de care beneficiau 146 persoane cu dizabilități.

La data de 27.03.2023, MMPS a lansat reforma sistemului de asistență socială „Restart”, care reprezintă un pas decisiv în implementarea angajamentului ferm, asumat de Guvern, pentru o Moldova incluzivă, echitabilă și solidară.

Acțiuni prioritare pentru implementare în anul 2023

În anul 2023, ANAS planifică, în comun cu partenerii de dezvoltare, să desfășoare următoarele activități prioritare:

1. Întreprinderea de acțiuni în vederea:
 - îmbunătățirii condițiilor de trai ale beneficiarilor, în urma evaluării nevoilor fiecăruia;
 - prevenirii cazurilor de abuz și neglijență în instituțiile rezidențiale și serviciile sociale comunitare;
 - acreditării instituțiilor rezidențiale și serviciilor sociale create de acestea.
2. Monitorizarea și evaluarea serviciilor sociale existente.
- 3.
4. Acțiuni menite să crească nivelul de încredere a populației în sistemul de asistență socială și în serviciile sociale, în special a celor adresate persoanelor cu dizabilități.
5. Acordarea suportului în consolidarea capacităților APL în vederea:
 - dezvoltării unor servicii sociale comunitare calitative, în conformitate cu nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și procurării de servicii sociale de la furnizori privați, după caz și conform legislației;
 - îndeplinirii angajamentelor în domeniul dezinstituționalizării și incluziunii persoanelor cu dizabilități, cu sprijinul partenerilor de dezvoltare.